

SVI ŽIVOTI ZAHARIJA NEUZINSKOG

Tokom Zaharijevog osamnaestomesečnog odsustva, *Weißburgom* su o njemu kobile najfantastičnije priče, čiju je verodostojnost nemoguće proveriti. Jedino što se pozudano zna je to da se on, spočetka, redovno javljao roditeljima, da bi, kako je vreme prolazilo, ti pozivi postajali sve ređi i ređi. Njihova pogibija prekinula je pupčanu vrpcu kojom je bio vezan za rodni grad.

Činjenica je da pisac, po svom povratku, nije ni potvrđivao ni opovrgavao glasine o tome gde su ga, kada, i u kakvim okolnostima viđali najrazličitiji svedoci. Nakon što bi čuo bilo koju od tih fama, odgovarao bi istim rečima: „To mi zvuči neverovatno, ali ne mogu da tvrdim da je neistinito. Jednostavno se ne sećam.”

S druge strane, na svako pitanje – ma od koga dolazilo – o svom boravku u Britaniji, odgovarao bi istom dosetkom: „Sve sam radio; samo decu nisam rađao.”

Kao da je Zaharije činio sve da taj opskurni period njegovog života takav i ostane; ili, barem, kao da nije činio ništa da ga rasvetli. Da li je to bila samo još jedna u nizu mistifikacija čoveka koji je svoje knjige potpisivao imenom Zaharije Neuzinski, da li je tu bilo nečeg od onog kolridžovskog prezira prema javnom mnjenju¹, ili su za tu tajnovitost postojali kakvi dublji razlozi? U odsustvu pouzdanih dokaza, mi se ne usuđujemo da arbitriramo u tako delikatnoj stvari. Na nama je da iznesemo saznanja do kojih smo došli, a na čitaocu da presudi.

U *weißburškoj* usmenoj tradiciji naišli smo na čitav ciklus predanja o Zahariju Neuzinskom. Na osnovu onoga što se zna o piščevim sklonostima izgleda da u svakome od njih postoji trunka istine oko koje su se – kao u svim legendarnim povestima – kristalizovali i nataložili fantastični elementi i slojevi. A kako veli Andreas Nađ, „fantazija ²je³ sestra laži, i stoga opasna”².

1) Bruno „Fet Bič” Đankana ga je, vraćajući se sa jedne od svojih „heroinskih ekskurzija”, video kako na bangkočkom aerodromu neuspešno pokušava da prokrijumčari neseker pun belog „čiangmai” heroína. U strahu da ne bude povezan sa Neuzinskim,

---

¹ cf. „And as to what people in general think about me, my mind and my spirit are too awfully occupied with the concerns of another Tribunal, before which I stand momentarily, to be much affected by it one way or other.”*, Grigs, E. L. (ed.): „Unpublished Letters of Samuel Taylor Coleridge”, II New Haven, 1933, p. 107; April 26, 1814.; cit. prema: Nezinski, Z.: „Destruction of Fiction”, *WeiÖburg*, 1994, p. 30.

* „A što se tiče toga šta ljudi uopšte misle o meni, moj um i duh su sa i suviše strahopoštovanja zauzeti brigama o jednom drugom Tribunalu, pred kojim stojim u svakom trenutku, da bi me se to naročito ticalo na ovaj ili onaj način.”

² Nađ, A.: „Life, Literature”, *Graz*, 1978. p.37.

okrenuo se na drugu stranu, ali je, ipak, krajičkom oka, uspeo da vidi kako ga tajlandski carinici odvođe u zgradu aerodromske policije. „Mora da je dobio jedno sedam smrtnih kazni, ali sa različitim načinima egzekucije” – zlikovao je po *Weißburgu*.

Kada ga je Zaharije, vrativši se kući, zatekao polumrtvog od droge u svom dvorištu, počeo je da ga šamara, ne bi li ga povratio. Uspeo je u tome, ali se Fet Bič toliko uplašio, pomislivši da se obreo u paklu, da je zapao u hronično psihotično stanje. Prilikom naše nedavne posete psihijatrijskoj ustanovi „*Dr. Melanie Shepherd*” u kojoj je smešten, ubeđeno nam je ponavljao:

„Zak Herc u vražjoj hijerarhiji zauzima mesto mog ličnog dželata. Neprestano me kinji... I, sve to, samo zato što sam ga par puta krajcovo i drukno... Dobro, navuko sam ga na dop... Ali, opet...”

2) Margareta pl. Hadžić je čitavom *Weißburgu* pričala *en detail* o romansi koju je sa njim doživela tokom njihovog zajedničkog tromesečnog boravka u jednom sanatorijumu u Alpima. „Samo, lečili smo se od adicije pa smo tamo bili *incognito*: On se zvao Hans, a ja Kludija” rekla nam je bezazleno. Na naš pomen Tomasa Mana, uputila nam je jedan od onih pogleda koji bespogovorno potvrđuju da lepota i pamet retko idu zajedno. A gđica Greta je živi dokaz da je sve prolazno; osim lepote.

3) Marko Gucunski tvrdi (sa sigurnošću koja je bliska tvrdoglavosti) da ga je video – istina na televizijskom snimku – kako učestvuje u neredima navijača „*Milvola*”, u Pekamu, na utakmici F. A. Kupa protiv „*Manchester Junajteda*.”

4) Bobi Blens i Džimi Olga su ga sreli na koncertu grupe „*The Crampes*” u nekoj štali u škotskim brdima. „Punih pet minuta smo se probijali kroz gužvu da bismo došli do njega – dozivajući ga, pritom, na svim živim i mrtvim indoevropskim jezicima – i, taman kad smo mu se približili, on se popeo na binu i uputio ka *Poison Ivy* sa nejasnim namerama. Obezbeđenje ga je odvušlo u *backstage*, a mi smo se toliko razbili od piva da se ne sećamo šta je bilo posle koncerta. Ujutru smo se probudili pored štale; u kiltovima”, naglašavaju njih dvojica u svom potresnom svedočanstvu.

5) Šaban „*Picajzla*” Muhamedov je, navodno, ležao pored njega u nekoj privatnoj maloazijskoj klinici, gde su obojica menjali krv. „Nisam hteo da mu se javim, iz inata. Mora da je i taj mali smrad tamo zakačio virus. A uvek je mislio da je pametniji od svih nas”, uzaludno se tešio, umirući od *AIDS-a* u *weißburškoj* bolnici za tropške i infektivne bolesti.

6) Vasilije pl. Hadžić – bivši ministar kulture – dao je sledeći iskaz u pisanoj formi: „Zaharija Neuzinskog sam video na *Bloomsday* hiljadu devetsto osamdeset četvrte u Dublinu. Ponašao se tako neprilično da mi nije preostajalo ništa drugo do da se pretvaram da ga ne prepoznajem. Istina, ni on nije pokazivao neku naročitu želju da stupi u kontakt sa mnom. Pretpostavljam da je bio toliko van sebe da me nije prepoznao, ili, taman toliko pri sebi da bi shvatio da je najbolje da se pretvara da me ne prepoznaje. Stajao je na mostu iznad Lifija i skidao odeću sa sebe. Podozrevam da je hteo da skoči u reku. Ne znam kako se sve to skupa završilo pošto sam se – kako ne bih prisustvovao potencijalno kompromitujućoj sceni – diskretno udaljio.”

7) Dani Marinjo i Dač Dajmond, vlasnici fudbalskog kluba „*Herzogplatz*” za koji su

nekada zajedno igrali, u pitoresknom duetu, kažu: „Čuj, dal smo ga vidli?! Kamo lepe sreće da nismo, jebote... Pazi, ćale: mart osamdes četvrte u Hamburgu. Nas dvojica i Žak Blajbunger nedelju dana snimamo jednu zlataru na *H-Ilderlinstraße*. Unutra pola miliona maraka. Minimum. Veče uoči vale pojavi se Zak Herc – ko s neba da je pao – razbi izlog, uze nešto iz njega i zapali. Uključili se svi mogući alarmi, šište-pište... Ludilo, brate... Kad je Žak to vido – poludi, izvadi utoku, oće ga rokne, mi skočimo na njega: 'Mojne, jesi lud?', on krene utokom na mene, ja ga nabodem, u tom stiže murija, vide onaj cirkus, pokupiše nas, a Herc ode – boli ga kurac... Kako, dal je bio on?! Pa ko bi drugi iz izloga u kom ima sto soma žutog uzo samo upaljač i sat... I, još, kreno da beži na crvenoj 'vespi'... Po pljusk... Sve u svemu mi najebasmo – ni krivi, ni dužni... Al jebi ga, moraš... Šta da radiš? Znali smo se ceo život... A bio mnogo dobar dečko, Zak... I šmeker, i sve... Keve mi”, završavaju svoje slikovito kazivanje dvojica uglednih biznismena kojima je boravak u ustanovi „*Das neue Leben*” zaista pružio mogućnost novog početka.

Najdalje je u rešavanju zagonetke piščevog „strašnog otajstva” stigao njegov kum, Marko Gucunski. Zaključci do kojih je on došao nisu sasvim pouzdani budući da se zasnivaju na krajnje subjektivnim utiscima i procenama ali, mišljenja smo da čitalac treba da bude upoznat s njima.

Otmeni, besprekorno ljubazni ali, pomalo uzdržani istoričar – koji u završnim rečima nije izbegao iskušenja preciozne retorike i melodramatične poze – ispričao nam je priču koja sledi:

„Bilo je to nekih desetak dana po njegovom konačnom povratku. Već smo se videli nekoliko puta pre toga i ja sam, pri tim susretima, bezuspešno pokušavao da ga razgovorim. Možda je moje insistiranje bilo, donekle, lišeno takta, ali – takav sam: misterije me opsedaju. On je to znao i, uglavnom, imao razumevanja. U svakom slučaju, reših da ga te večeri pritisnem.

Posle trećeg-četvrtog pića počeh da ga zapitkujem; on uporno odgovaraše onim svojim dvema čuvenim rečenicama. Odlučih da ga odvučem na teren logike – njegovu omiljeno bojište na kome se osećao nepobedivim.

– Dobro – rekoh – da li je verovatnije da laže desetoro ljudi – od kojih se neki, čak, međusobno i ne poznaju – ili jedan čovek?

– Pogrešan postulat. Zašto pretpostavljaš da bi neko od nas morao da laže? Budući da ja ne tvrdim da nisam bio tu i tu, tad i tad, radeći to i to – u ovom slučaju je neprimenljiv princip kontradikcije, koji, uostalom...

– O. K., O. K. – reših da u korenu sasečem nešto što se vrlo lako moglo pretvoriti u 'Traktat o načelu kontradikcije od Aristotela do naših dana' – Ti samo tvrdiš da te priče zvuče neverovatno. Ali meni su manje neverovatne te neverovatne priče desetak svedoka nego tvoja priča da se nijedne od tih neverovatnih priča ne sećaš.

– To – šta je tebi manje, a šta više neverovatno – nije od prvorazredne važnosti ali – tek rasprave radi – dozvoli da te podsetim na činjenicu koje si sigurno svestan: svedoci ti nisu naročito kredibilni. Od njih devetoro: jedan je mrtav, dvojica su u zatvoru, jedan u ludnici, dvoje su Hadžići (znači – blago retardirani), dvojica i sami priznaju da su bili upropašćeni od alkohola, a ti si me, navodno, video preko televizije...

– Navodno?! Video sam te kako divljaš sa onim manijacima uz perfektne ikono-grafske i kostimografske detalje...

– Ne zaboravi korpografske...

– Ne, neću da grešim dušu – *tattoo* nisam video... Ali sam video da na šalu 'Milvola' nosiš našu kokardu. Sve i da ti nisam video lice, znao bih da si to ti jer, koja je verovatnoća da neko od njih....

– Minimalna. Ali, da li si ti siguran da je bila baš naša? Mislim, ti jesi zmaj za vizantinologiju, medievalistiku i te stvari ali si traljav heraldičar.

– Možda i nisam ekspert poput tebe, ali – veruj mi! – mogu da prepoznam našu kokardu kada je vidim!

– Ne sumnjam. Samo, pitanje je da li je bila naša. Iznenadio bi se kad bi znao koliko ima sličnih. Recimo...

Opet je počinjao. Ja sam – mogli ste se i sami uveriti – staložen čovek. Jesam temperamentan, jesam strastan, ali imam izuzetnu moć samokontrole zahvaljujući kojoj sam u svim situacijama uspevao da se obuzdam. U svim – izuzev u raspravama s pokojnim Zaharijem. Razmetanje je bilo – uvek izuzimajući književnost – njegov najveći talenat. Mnoge je stvari u životu radio dobro, ali ništa sa toliko uspeha, sa toliko lakoće, sa toliko istinske vokacije i – ako hoćete – sa toliko gracije. Ta poza, koju je Zaharije zauzimaio samo u kontaktu sa zaista bliskim osobama, bila je tako spontana da je, u neobaveznim razgovorima, mogla delovati i simpatično; kada se raspravljalo o ozbiljnim stvarima, nužno je izbezumljivala svakog njegovog sagovornika, izuzev moje sestre koja je u njemu uvek videla nestašnog dečaka – možda demonski talentovanog dečaka – ali, ipak dečaka. Svejedno, niste mogli da se ljutite na njega zbog toga. To je išlo u paketu sa svim onim čudesnim vrlinama koje je posedovao.

Ovog puta sam već prešao tačku belog usijanja.

– Zajebi heraldiku! – viknuh. – Objasni mi kako neko ko ima IQ 168 i ne pati od amnezije, može da se ne seća sedam vrlo upečatljivih situacija u kojima se nalazio tokom poslednjih osamnaest meseci.

Slegao je ramenima, uzdišući. Bio je to vrlo rđav znak.

– Pa, ne znam. Možda sam zaglupeo. Mislim, sve te moje ludorije razaraju neurone. Ako krenemo od – aproksimativno – deset milijardi nervnih ćelija, mada se u novijim istraživanjima operiše brojem od nekih sto milijardi...

To je bilo to. Više ga nisam slušao. Počeo sam da cvrčim. Zaista se ne sećam ni šta sam govorio, ni šta sam radio. Samo sam ga u jednom trenutku čuo kako govori:

– O. K., *mi hermano*, hoćeš istinu! Evo ti je: kad sam otišao odavde, počeo sam stvarno da preterujem; tako se desilo da sam u neuračunljivim stanjima obio zlataru u Hamburgu, bio na stejdžu sa Krempsima, tukao se u Pekamu i skočio u Lifi; pao sam zbog dopa na Tajlandu ali me je pokojni ćale izvukao i poslao, prvo, na čišćenje krvi u Tursku, a posle, na lečenje u Švicu, gde sam se smuvao s Gretom...

Sa užasom, sa očajanjem, sa nevericom, sa ledenim bolom – shvatio sam da laže. Ja nisam čovek koji otvoreno izražava emocije; poslednji put sam plakao kao četvorogodišnji dečak. Ali te večeri... Gledao sam čoveka neuporedivog intelektualnog bria, koji je znao tolike jezike, koji je o mnogim duhovnim disciplinama zaboravio više nego što će mnogi eksperti ikada naučiti; gledao sam Zaharija Neuzinskog kako sedi na mojoj

sofi – baš tu, odmah pored Vas – ne sećajući se gotovo ničeg iz prethodnih godinu i po dana svoga života...

Da je pokazao makar i zrnce samosažaljenja, ne znam kako bi se sve to završilo. Srećom, rešio je da nas obojicu poštedi scene... Otpio je gutljaj džina 'probušenog' sokom od ananasa i upitao:

– Nego, je l' ona tvoja drugarica još uvek zaljubljena u mene?"

Svedočanstvo gđe Neuzinski o njenom prvom susretu sa Zaharijem ima sve vrline i mane autentične ispovesti. Čitalac će, dakle, u njemu naći sve ono što krase i ruži sub-žanr konfesionalne proze: gotovo usmenu živost, neposrednu intimnost, *couleur personnelle* i, pomalo, paradnu emocionalnost:

„Bilo je to osamnaestog jula osamdeset četvrte. On je u *WeiÖburg* doputovao šesnaestog uveče, sedamnaestog je sahranio roditelje, a već devetnaestog se vraćao u London. Ja sam se, ne baš sasvim slučajno, zatekla kod našeg zajedničkog prijatelja Marka, u trenutku kada je Zaharije stigao u najavljenju posetu.

Odranije sam već znala podosta o njemu. Marko je o Zahariju oduvek govorio uglavnom u prekornim superlativima a, tokom poslednjih devet meseci, sa pijetetom kakav se duguje samo mrtvima.

Čim sam ga videla, shvatila sam razloge i za prekor, i za superlative, i za pijetet. Odmah sam pomislila kako me na nekog podseća ali nisam mogla da se setim na koga. Tek kada sam jednim pogledom obuhvatila njega i Marka, shvatila sam:

– Gospode Bože, pa vas dvojica ste isti knez Andreja i Pjer!

Na osnovu pogleda koje su saučesnički razmenili, zaključila sam da to ne čuju po prvi put. Trudila sam se da Zahariju ničim ne stavim do znanja da je, u tom trenutku, izgledao kao Bolkonski na odru. Bilo je jasno da je on sam – stojeći tamo neobrijan, sa rukama u džepovima, lakši od šezdeset kilograma, u košulji dugih rukava u vreloj julske večeri – toga svestan bolje no bilo ko drugi.

– *For good or for bad, you don't seem to look like Natasha at all.*³

Bila sam upozorena da Zaharije govori isključivo na engleskom, da ne bi izgubio *touch*. 'Kakav folirant', pomislih razneženo. Te noći ću zapisati u svoj dnevnik: 'Bio je kao bengalski tigar koji se ponaša kao mali beli zeka koji se pretvara da je bengalski tigar'.

Posle nekoliko kurtoaznih pitanja koja mi je postavio i odgovora kojima je izgledao zadovoljan (imala sam osamnaest godina, tek sam upisala klasične nauke i čekala sam svog princa) upustio se u razgovor s Markom. Uglavnom je ćutao, pušio i slušao novosti koje mu je naš zajednički prijatelj saopštavao. Tek povremeno bi upitao nešto o ovome ili onome.

Posedevši u njihovom društvu pristojnih petnaestak minuta, odlučila sam da krenem. Ustali su da me pozdrave i, dok se Marko presvlačio kako bi me otpratio, Za-

³ Za dobro ili za zlo, Vi, izgleda, nimalo ne ličite na Natašu.

⁴ Vojvotkinjo, bićeš moja poslednja vojvotkinja. To nije obećanje; to je pretnja.

harije me upita kako se prezivam. Odgovorila sam. Rekao mi je:

– *Duchess, thou shalt be my last duchess. That's not a promise; that's a threat.*⁴

Prineo je moju ruku svojim usnama, a ja nisam mogla da ne primetim modrice boje purpura i joda duž vena na njegovoj nadlanici. Opazio je moj uplašeni pogled, pustio mi ruku, slegao ramenima i, uz nemoćno–izvinjavajući osmeh, prošaptao:

– *The gloves in a mid–July would be even more inappropriate...*⁵

Tada sam prvi put osetila – ne da sam spremna da umrem za njega, već da želim da umrem za njega... *A damned son of a bitch!*⁶

Čitava ušteđevina piščevog oca – koji je trideset godina svoga života posvetio tome da, gradeći hidrocentrale, brane, nasipe, sisteme za navodnjavanje i pristaništa po severnoj Africi, Zakavkazju i Potkontinentu, vaspostavi negdašnju raskoš i slavu Neuzinskih – nestala je tokom jedne jedine noći, u neobuzdanoj stihiji plutokratske pohlepe koja se u ekonomskoj istoriji eufemistički naziva „prokletim četvrtkom *weiÔburškog* bankarskog sistema.”

Nepokolebljivi, preduzimljivi, vredni i sposobni inženjer hidrotehnike koji je raspolagao izuzetnim graditeljskim sposobnostima i nepresušnom radnom energijom, odlučio je da se sada, na pragu šezdesete, reaktivira nakon gotovo desetogodišnjeg mirovanja, ne bi li svom nepromišljenom i ekscentričnom plavokosom jedincu, lišenom svakog pragmatizma, obezbedio kakvu–takvu finansijsku sigurnost. Justina, njegova životna saputnica – u doslovnom i svakom drugom smislu – bila je, kao i uvek, s njim.

Avion – vlasništvo kompanije „*Air Shaban*”, na redovnoj liniji *WeiÛburg–Nikozija–Kartum* (let br. 482) – koji ih je nosio ka gradilištu na kome su izvođeni radovi prema nagrađenom konkursnom rešenju Filipa Neuzinskog, u četvrtak, dvanaestog jula hiljadu devetsto osamdeset četvrte, u petnaest časova i trideset sedam minuta po srednjoevropskom vremenu, iz nikad nerazjašnjenih razloga, negde iznad Nubijske pustinje pretvorio se u plamteću buktinju. Preživelih nije bilo.

Zaharije je vest o smrti roditelja saznao pročitavši njihova imena u spisku naših državljana poginulih u nesreći. Doputovao je u *WeiÛburg* na dva dana kako bi prisustvovao sahrani i potom se vratio u Britaniju.

U piščevoj zaostavštini pronašli smo belešku posvećenu njihovoj pogibiji:

„Nikada nisam pisao o roditeljima, verovatno zato što su najizrazitije crte njihovih karaktera – dobrota i jednostavnost – te neprocenjivo dragocene vrline stvarnih ljudi, u isti mah, nepopravljive, nedopustive i neoprostive mane književnih likova. U njihovom zakocentričnom univerzumu, za razliku od Andelinog ili Konstantinovog, nije bilo čak ni tajni: bio sam sva njihova ljubav, sva njihova radost, sav njihov bol. Pisca koji bi ovo napisao u knjizi trebalo bi, zarad dobrog ukusa, spaliti zajedno s njom!

A ne bih mogao da pišem o njima a da ne otkrijem da je poslednji prizor njihovog sina, onaj koji će poneti u smrt – ona slika koja im se morala javiti u svesti tre-

⁵ Rukavice usred jula bile bi još neprikladnije...

⁶ Prokleti kućin sin!

nutak pre eksplozije – predstavljao pogled na onesvešćenog, obamrlog Zaka Herca, krečnog lica i mastiljavih usana, kako leži u praznoj kadi...

(Ništa mi se toliko ne gadi kao zloupotreba književnosti u nazovimoralne, kvazi-terapijske i pseudoreligijske svrhe. Pisanje ne sme da služi ispravljanju nepravdi, umirivanju savesti i okajavanju grehova.

To se radi na druge načine.)

Eto zbog čega moram da odem u Raj – bar turistički...”

– odlomak –

